https://doi.org/10.32849/2409-9201.2024.24.65

УДК 347.6

ІНТЕРЕС У СІМЕЙНОМУ ПРАВІ: ВИКЛИКИ ЧИ СТАБІЛЬНІСТЬ ДОКТРИНИ

Марія ЛОГВІНОВА

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ)

UDC 347.6

INTEREST IN FAMILY LAW: CHALLENGES OR STABILITY OF THE DOCTRINE

Mariia LOHVINOVA

Candidate of Law Sciences (Ph.D.), Associate Professor,
Associate Professor of the Department

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk)

https://orcid.org/0000-0002-6416-3082

Інтерес є юридичною категорією, яка в правовій доктрині безперервно перебуває в полі зору дослідників. Стаття, виконана в результаті опрацювання наукової спадщини проф. В. А. Васильєвої, висвітлює визначальні характеристики категорії інтересу в приватному праві в цілому, та в сімейному праві зокрема. В статті акцентується увага на відсутності нормативного визначення категорії «інтерес» у сімейному законодавстві, надмірній формалізації поняття найкращі інтереси дитини, зловживанні інтересом, дискреційних повноваженнях суду під час розгляду сімейних справ, що обумовлює врахування інтересів учасників сімейних відносин та інтересів держави і суспільства в кожному конкретному випадку. Висловлюється думка, що інтерес за своєю суттю не може бути сталою категорією, це оціночне, широке поняття, що становить предмет виваженого, мотивованого аналізу суду в кожному конкретному випадку.

Окремо автор зупиняє увагу на кореляції публічних та приватних інтересів у сімейних відносинах. Акцентується увага на тому, що інтерес держави проявляється в якісному нормативному регулюванні сімейних правовідносин з метою зміцнення сім'ї як соціального інституту. Наголошується, що в умовах воєнного стану існує переконливий державний інтерес у розробці дієвих механізмів возз'єднання сімей внаслідок переміщення жі-

Interest is a legal category which is constantly in the field of research in legal doctrine. The article, based on the scientific heritage of Professor V. A. Vasilieva, highlights the defining characteristics of the category of interest in private law in general and family law in particular. The article focuses on the absence of a statutory definition of the category "inte-rest" in family law, excessive formalisation of the concept of the best interests of the child, abuse of interest, and discretionary powers of the court in family cases, which requires consideration of the interests of the participants to family relations and the interests of the state and society in each case. The author suggests that interest cannot be a stable category by its very nature; it is an absolutely evaluative, broad concept which is the subject of a balanced, reasoned analysis by the court in each particular case.

The author also focuses on the correlation between the categories of public and private interests in family law. The author emphasises that the State's interest is manifested in the qualitative statutory regulation of family legal relations with a view to strengthening the family as a social institution. It is emphasised that under martial law, there is a compelling state interest in developing effective mechanisms for family reunification as a result of the movement of women with children abroad and mobilisation of men; in developing a system of child protection in crisis and emer-

нок з дітьми за кордон та мобілізації чоловіків; у розвитку системи захисту дітей у кризових та надзвичайних ситуаціях; у розробці темпорально ефективного методу вирішення спорів щодо застосування моделі спільної фізичної опіки батьків щодо дітей; у створенні умов для виховання дитини в сім'ї або умовах, наближених до сімейних, відповідно до її потреб та найкращих інтересів.

В статті для виокремлення інтересу конкретного учасника в сімейних відносинах пропонується категорію «приватний інтерес» замінити на «індивідуальний інтерес», особливий для кожного індивідуума. Висловлена пропозиція обумовлює вироблення прикладних підходів до інтересів кожного учасника сімейних відносин, адже на сьогодні відкриті для дослідження питання правової природи індивідуального інтересу опікуна, піклувальника, патронатного вихователя, прийомних батьків.

Автор висловлює бачення сформувати єдину, цілісну концепцію «інтересу в сімейному праві» з окресленням різновидів інтересу, можливих проявів зловживання ним та з відповідною системою захисту. Не менш концептуальними є інтерпретування поняття «інтереси сім'ї» та співвідношення інтересів сім'ї як соціальної групи й окремих її членів (подружжя, батьків, дітей).

Ключові слова: інтерес, індивідуальні інтереси, публічні інтереси, зловживання інтересом, сімейне право, учасники сімейних відносин

gency situations; in developing a temporally effective method of dispute resolution regarding the application of the model of joint physical custody of parents over children; in creating conditions for raising a child in a family or in conditions close to family, in accordance with his or her needs and best interests.

In order to distinguish the interest of a particular participant in family legal relations, the article proposes to replace the category of "private interest" with "individual interest" which is specific to each individual. This proposal leads to the development of applied approaches to the interests of each participant in family relations, since today the issues of the legal nature of the individual interest of a guardian, trustee, foster carer and foster parents are open for research.

The author expresses the vision to form a single, holistic concept of "interest in family law" with the identification of the types of interest, possible manifestations of its abuse and the corresponding system of protection. Equally conceptual is the interpretation of the concept of "family interests" and the correlation between the interests of the family as a social group and its individual members (spouses, parents, children).

Keywords: interest, individual interests, public interests, abuse of interest, family law, participants to family legal relations

Постановка наукової проблеми та її значення. Властиве людині ставлення до когось чи чогось, що виражає позитивну чи негативну спрямованість її активності, діяльності, історичної творчості на пошук, вибір, використання або створення шляхів, засобів, способів, норм, соціальних інститутів, здатних задовольнити людські потреби, в соціальній філософії визначається інтересом [1]. Інтерес характеризується наявністю суб'єкта (особи, групи осіб, суспільства, держави) та об'єкта (потреби, цінності), що дозволяє розглядати інтерес як рушійну силу, яка «запускає» механізми забезпечення суб'єктивних потреб.

У правовій доктрині категорія інтересу становить самостійний предмет досліджень. Так, праці О. Брусакова, В. Васильєвої, І. Венедіктової, А. Катренко, А. Кубко, М. Самбора, Р. Сивого, С. Стеценка, О. Чеписа, В. Щавінського, О. Ющика присвячені природі правового інтересу. Зокрема, проф. В. Васильєва розглядала інтерес як усвідомлену потребу, що знайшла відображення у відносинах, в які вступають особи у процесі своєї діяльності, і яка може бути як майнового, так і немайнового характеру [2, с. 130, 131, 136]. М. Гетьманцев вважає,

що прагнення задовольнити будь-яку потребу індивіда у суспільних правовідносинах отримує форму інтересу, що у кінцевому рахунку призводить до здобуття певного матеріального чи немайнового відповідника такого інтересу у вигляді відповідного блага. Таким чином, інтерес, на думку вченого, є сполучною ланкою між бажаним результатом (благом) і способом його досягнення (прагненням) [3].

Дослідження інтересу в сімейно-правовому контексті активізувалися відносно нещодавно. Г. Гаро, М. Дякович, І. Жилінкова, М. Менджул, З. Ромовська, Є. Решетник, П. Салюк, В. Труба, С. Ходак з урахуванням пріоритетів авторських наукових пошуків висвітлювали в своїх працях ті чи інші аспекти інтересу в сімейному праві.

Так, на погляд Є. Решетника, інтерес у сімейному праві становить собою «простий юридичний дозвіл, спрямований на досягнення конкретного блага та забезпечення потреб його носія, який хоча і не віднайшов прямого вираження та закріплення в правах і обов'язках суб'єктів сімейних правовідносин, але витікає із загального змісту сімейного законодавства і за певних обставин охороняється державою» [4, с. 85].

С. Ходак також розглядає інтерес в сімейному праві як юридичний дозвіл, який спрямований на забезпечення потреб майнового та немайнового характеру суб'єктів сімейного права, регламентується сімейно-правовими нормами з можливою фіксацією у принципах сімейного права та виступає самостійним об'єктом правової охорони [5, с. 156].

Концептуальний підхід до дослідження інтересу в сімейному праві продемонструвала М. Менджул, виокремивши наступні його ознаки: спонукання до виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин; об'єктивний характер і не обов'язкова фіксація у писаному праві; існування в межах сімейних відносин; є індивідуалізованим, оскільки належить конкретному учаснику сімейних відносин; охороняється сімейним законодавством; має форму дозволу діяти у спосіб, незаборонений законом; має добровільну реалізацію [6, с. 36].

П. Салюк, у свою чергу, відходить від поняття «інтерес у сімейному праві», а оперує категорією сімейний інтерес, який визначає як потреби і прагнення до користування певними благами майнового чи немайнового характеру (об'єктами сімейних відносин), з метою набуття та використання яких відбувається вступ у сімейні відносини, можуть бути опосередковані сімейними правами або виступати самостійним об'єктом правового, в тому числі судового захисту (інтереси сім'ї, дитини, подружжя, тощо) за умови їх неврахування іншими учасниками сімейних відносин [7, с. 6, 39].

Аналізуючи наукові розвідки, присвячені категорії «інтерес», слід сфокусувати увагу на тому, що більшість вчених керується загальновизнаними підходами та єдиним методологічним навантаженням. Прикметно, що формулюючи поняття інтересу, в своїх авторських публікаціях дослідники:

1) виходять з поділу системи права на публічне та приватне, що дозволяє їм виокремлювати публічні та приватні інтереси в сімейно-правовому регулюванні;

2) відмежовують інтерес від суб'єктивного сімейного права. До прикладу, В. А. Васильєва стверджувала, що суб'єктивне право – це можливість, реально забезпечена державою та поведінкою інших осіб, а інтерес – усього лиш його дозволеність [2, с.132];

3) виокремлюють категорії «інтерес», «законний інтерес», «охоронюваний законом інтерес». В цьому контексті варто зауважити, що норми Сімейного кодексу України (далі за текстом – СК) регулюють виключно категорію інтерес. Кодекс не оперує словосполученням законний інтерес. Щоправда, виключно в ст. 177 СК законодавець вживає конструкцію «охоронювані законом інтереси дитини».

З вище окресленого зазначимо, що метою дослідження є розгляд існуючих у доктрині сімейного права та правозастосовчій практиці підходів до категорії «інтерес у сімейному праві» з метою виявлення невирішених наукових завдань, практичних викликів та вироблення концептуальних напрямів науково-прикладних пошуків.

Нормативна визначеність та тенденції судової практики. Відповідно до ч.3 ст. 7 СК сімейні відносини регулюються лише у тій частині, в якій це є допустимим і можливим з точки зору інтересів їх учасників та інтересів суспільства. Регулювання сімейних відносин має

здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів дитини, непрацездатних членів сім'ї (ч. 8 ст. 7 СК). При цьому в СК зафіксовано наступні конструкції інтересів: «інтереси учасників сімейних відносин», «інтереси держави», «інтереси суспільства», «інтереси дитини», «інтереси непрацездатних членів сім'ї», «інтереси непрацездатних повнолітніх дочки, сина», «інтереси сім'ї», «інтереси того з подружжя, хто визнаний недієздатним», «сімейний інтерес», «інтереси непрацездатних, немічних батьків», «інтереси малолітніх, неповнолітніх та повнолітніх непрацездатних внуків».

З огляду на закріплення в кодексі різних проявів інтересу, в науковій літературі неодноразово зверталася увага на такий недолік законодавства, як відсутність нормативної дефініції інтересу. На авторську думку, інтерес за своєю суттю не може бути сталою категорією, це абсолютно оціночне, широке поняття, що становить предмет виваженого, мотивованого аналізу суду в кожному конкретному випадку. До того ж, на рівні правотворчості Конституційного Суду України, інтерес інтерпретується як прагнення до користування конкретним матеріальним та/або нематеріальним благом, як зумовлений загальним змістом об'єктивного і прямо не опосередкований у суб'єктивному праві простий легітимний дозвіл, що є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони з метою задоволення індивідуальних і колективних потреб, які не суперечать Конституції і законам України, суспільним інтересам, справедливості, добросовісності, розумності та іншим загальноправовим засадам [8]. З урахуванням обов'язковості виконання рішень Конституційного Суду (ч. 2 ст. 8 Конституції України), в якому чітко окреслено визначальні характеристики інтересу, та широкого розуміння інтересу кожного учасника сімейних відносин, законодавче визначення категорії «інтерес» не видається нагальною потребою.

На підтвердження тези про визначальну роль судді при виокремленні пріоритетності інтересу того чи іншого учасника сімейних відносин, доречним видається аналіз судової практики щодо розуміння інтересу в сімейних справах.

Насамперед слід підкреслити, що тенденції врахування інтересів учасників сімейних правовідносин при розгляді сімейних справ за останні роки помітно набувають ваги. При цьому чітко прослідковується динаміка врахування інтересів сім'ї та найкращих інтересів дитини.

Так, в постанові Верховного Суду від 19. 05. 2022 р. у справі №203/284/17 зазначається, якщо одним із подружжя укладено договір в інтересах сім'ї, то цивільні права та обов'язки за цим договором виникають в обох із подружжя, а тому якщо боргові зобов'язання підтверджуються наявними у справі доказами, вони повинні враховуватися при поділі майна подружжя. Умовою належності майна, яке одержане за договором, укладеним одним із подружжя, до об'єктів спільної сумісної власності подружжя є визначена законом мета укладення договору – інтереси сім'ї, а не власні, не пов'язані із сім'єю інтереси одного з подружжя [9]. Постанова Верховного Суду від 08. 11. 2023 р. у справі №947/31704/19 констатує, що на рівні закону закріплено об'єктивний підхід, який не пов'язує виникнення обов'язку другого з подружжя з фактом надання ним згоди на вчинення правочину. У зв'язку із вказаним, навіть якщо другий з подружжя не знав про укладення договору він вважатиметься зобов'язаною особою, якщо об'єктивно цей договір було укладено в інтересах сім'ї та одержане майно було використано в інтересах сім'ї [10].

Прикметною є постанова Верховного Суду від 13. 03. 2024 р. у справі №713/2101/18, в якій зазначається, що інститут шлюбу передбачає виникнення між подружжям тісного взаємозв'язку, і характер такого зв'язку не завжди дозволяє однозначно встановити, коли саме у відносинах із третіми особами кожен із подружжя виступає у власних особистих інтересах, а коли діє в інтересах сім'ї. Тому закон встановив презумпцію спільності інтересів подружжя і сім'ї. Отже, будь-які правочини чи дії, спрямовані на отримання майна, зокрема коштів, вчинені одним із подружжя під час шлюбу, вважаються такими, що вчинені в інтересах подружжя і сім'ї [11].

В контексті вище окресленого, доцільно зауважити, що судді активно застосовують формулу «інтерес сім'ї» під час вирішення сімейних справ. При цьому в такій практиці пере-

важає суб'єктивний підхід суддів, оскільки доктринальні напрацювання понятійного апарату «інтерес сім'ї», його співвідношення з інтересами окремо взятих членів сім'ї, перебувають сьогодні на етапі відкритих публічних дискусій.

Окремо правозастосовча практика сфокусовується на категорії «найкращі інтереси дитини». Зокрема, Верховний Суд звертає увагу на те, що наявність підстав для визначення місця проживання малолітньої доньки сторін з матір'ю пов'язується з тим, що батько, хоча й належним чином займається вихованням та утриманням дитини, проте, перешкоджаючи у спілкуванні із донькою, позбавляє її як належної опіки і виховання з боку матері, так і порушує їхнє право на прямі контакти, що суперечить найкращим інтересам дитини [12]. У постанові Верховного Суду від 03. 05. 2022 р. у справі № 944/4968/20 наголошується, що при розгляді справ щодо місця проживання дитини суди насамперед мають виходити з інтересів самої дитини, враховуючи при цьому сталі соціальні зв'язки, місце навчання, психологічний стан тощо, а також дотримуватися балансу між інтересами дитини, правами батьків на виховання дитини і обов'язком батьків діяти в її інтересах [13].

В умовах правового режиму воєнного стану захист інтересів учасників сімейних відносин залишається визначальним фактором при ухваленні судами рішень у сімейних спорах. Проте очевидним видається той факт, що непоодинокими є випадки зловживання одними учасниками сімейних відносин інтересами інших. Відповідні кейси були розглянуті адвокатською спільнотою під час вебінару «Сімейні спори: як захистити найкращі інтереси дитини сьогодні і на майбутнє?», проведеного у травні 2024 року Комітетом НААУ з питань сімейного права. Зокрема, на вебінарі адвокати констатували випадки подання чоловіками до суду заяв, пов'язаних не з реальним захистом прав та інтересів дітей через умисне ухилення матерями від своїх обов'язків відносно виховання та утримання дітей, а з наміром використати таку сімейну обставину як підставу для відстрочки від мобілізації [14]. При цьому згідно з ч. 3 ст. 155 СК відмова батьків від дитини є неправозгідною та суперечить моральним засадам суспільства, відповідно — порушує інтереси дитини.

Варто зауважити, що в доктрині вже піднімалася проблематика зловживання інтересом. Так, С. Ходак в одній із своїх наукових публікацій ставить за мету дослідити проблематику поняття «зловживання інтересом» у сімейному праві. Дослідниця стверджує, що виникнення конфліктів «між протилежними інтересами членів родини, інтересами представників різних сімейних підструктур, інтересами окремих сімей в суспільстві» може призвести до зловживання такими інтересами [15, с. 180]. В розвідці зауважується, з чим власне й доречно погодитися з врахуванням аналізу наведених вище матеріалів судової практики, що в ряді випадків захист прав одних осіб є похідним від захисту інтересів інших, що може призвести до зловживання інтересом. «Однак позитивним є наявність закріпленого в законодавстві принципу пріоритету інтересів деяких членів, який свідчить про те, що інтереси вразливих верств населення будуть захищені в судовому порядку в тому числі і від зловживання інтересу іншими членами сім'ї» [15, с. 180]. В публікації авторка висловлює ще ряд слушних тверджень, проте самоусувається від можливості запропонувати теоретичну дефініцію зловживанню інтересом та виокремити його характерні особливості.

Беззаперечно, що всі учасники сімейних правовідносин мають бути добросовісними, характеризуватися чесністю, відкритістю та повагою до інтересів інших членів сімейних відносин. Натомість у правовідносинах між дитиною та тим з батьків, хто проживає окремо від дитини, в деяких випадках прослідковуються факти зловживання таким з батьків своїм інтересом, що проявляється у фактичній відмові від здійснення батьківських прав. Адже досить частими є ситуації, коли той з батьків, хто проживає окремо від дитини, має можливість здійснювати свої батьківські права у зручному для нього режимі, який визначений або договором щодо здійснення батьківських прав та виконання обов'язків (ч. 4 ст. 157 СК), що укладений з його ініціативи, або рішенням суду за позовом такого з батьків. Якщо той з батьків, хто окремо проживає від дитини, не заінтересований у вирішенні питань щодо виховання дитини та особистого спілкування з нею, другий з батьків не зможе при-мусити до здійснення батьківських прав. До того ж, відповідно до ч. 1 ст. 157 СК ці питання вирішуються батьками спільно.

Підсумовуючи констатуємо, що інтересом, як й суб'єктивним правом, можна зловживати. Саме тому перед правовою доктриною стоїть завдання сформувати єдину, цілісну концепцію «інтересу в сімейному праві» з окресленням різновидів інтересу, можливих проявів зловживання ним та з відповідною системою захисту.

Концептуальний підхід та зміна акцентів. Опрацювання питомої ваги наукових праць, предметною сферою дослідження яких був інтерес, дозволяє окреслити наступні концептуальні бачення інтересу в сімейному праві:

1) оптимальним в сімейному праві видається розуміння інтересу «крізь призму суб'єктів права» [16]. Інтерес, на переконання В. Васильєвої, «має у своїй основі потребу суб'єкта суспільних відносин» [2, с.131]. При цьому варто зауважити, що деякі інтереси можуть бути реалізовані без самого усвідомлення особою цих потреб. Наприклад, у ст. 25 ЦК України передбачено, що у випадках, встановлених законом, охороняються інтереси зачатої, але ще не народженої дитини. Тобто в ряді випадків поява потреби (інтересів) особи випереджає у часі появу на світ самої особи [16];

2) інтерес у шлюбно-сімейних відносинах, з однієї сторони, може бути обумовлений бажанням особи задовольнити свої потреби в приватній сфері (приватний інтерес), а з іншої – безпосереднім регулюванням сімейних відносин (публічний інтерес). Іманентно заінтересованість проявляє держава, суспільство (ч. 1 ст. 27 СК), сім'я (ч.1 ст. 54, ч.1 ст. 59 СК) та кожен з учасників сімейних відносин. Зокрема, на авторський погляд, інтерес держави (публічний інтерес) проявляється в якісному нормативному регулюванні сімейних правовідносин з метою зміцнення сім'ї як соціального інституту (ч.2 ст. 1 СК). В умовах воєнного стану існує переконливий державний інтерес у розробці дієвих механізмів возз'єднання сімей внаслідок переміщення жінок з дітьми за кордон та мобілізації чоловіків; у розвитку системи захисту дітей у кризових та надзвичайних ситуаціях; у розробці темпорально ефективного методу вирішення спорів щодо застосування моделі спільної фізичної опіки батьків щодо дітей; у створенні умов для виховання дитини в сім'ї або умовах, наближених до сімейних, відповідно до її потреб та найкращих інтересів. Низка законопроектів, які сьогодні перебувають на розгляді парламенту, засвідчують наявність перманентного публічного інтересу в регулюванні сімейних відносин. До прикладу: 1) проект Закону про внесення змін до статті 212 Сімейного кодексу України щодо визначення осіб, які не можуть бути усиновлювачами, де метою законопроекту є законодавче забезпечення захисту найкращих інтересів дитини при вирішенні питання усиновлення, влаштування до інших форм сімейного виховання (номер, дата реєстрації законопроекту: 10298 від 28.11.2023. https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43289); проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо ефективного виконання рішень судів про участь у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї, що спрямований на вдосконалення механізму виконання рішень судів про участь у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї (номер, дата реєстрації законопроекту: 11121 від 25.03.2024. https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43902).

На противагу публічному інтересу, приватний інтерес ґрунтується на визнанні свободи суб'єкта вчиняти певні дії з метою отримання бажаних для себе наслідків [17, с. 79].

Приватний інтерес пов'язують з конкретною особою, тобто такий інтерес персоніфікований. Кожному учаснику сімейних відносин властивий особистісний інтерес. До речі, за критерієм учасників сімейних відносин законодавець виокремлює інтереси подружжя (ст. 27 СК), інтереси дитини, непрацездатних членів сім'ї (ч. 8 ст. 7 СК), інтереси того з подружжя, хто визнаний недієздатним (ч. 5 ст. 110 СК), інтереси непрацездатних, немічних батьків (ч. 2 ст. 172 СК), інтереси малолітніх, неповнолітніх та повнолітніх непрацездатних внуків (ч. 2 ст. 258 СК). Видається, що слушним для виокремлення інтересу конкретного учасника в сімейних відносинах є категорія не приватний, а індивідуальний інтерес, особливий для кожного індивідуума. Це, у свою чергу, обумовлює вироблення прикладних підходів до інтересів кожного суб'єкта сімейних відносин, розуміння їх характеру, адже на сьогодні, наприклад, відкритими залишаються питання природи індивідуального інтересу опікуна, піклувальника,

патронатного вихователя, прийомних батьків;

3) за загальним баченням, інтерес однієї заінтересованої особи не може впливати на інтерес іншої особи;

4) особа, маючи намір реалізувати свій індивідуальний інтерес шляхом укладення сімейного договору, має враховувати наявність відповідних меж – інтереси інших учасників сімейних відносин, дотримання вимог СК, інших законів та моральних засад суспільства як умови врахування інтересів держави та суспільства;

5) інтерес має відповідати таким ключовим засадам як справедливість, добросовісність та розумність (ч. 9 ст. 7 СК);

6) законодавець в нормах СК закріпив триаду: інтерес – права –обов'язки. Свого часу Конституційний Суд України визначив правовий інтерес як такий, що перебуває виключно у логічно-смисловому зв'язку із суб'єктивними правами і обов'язками, але прямо ними не опосередковується, тобто виходить за межі останніх [8]. С. Ходак зауважує, що інтерес у сімейному праві слід відмежовувати від суб'єктивного сімейного права, оскільки інтерес виступає правовим дозволом, передумовою виникнення суб'єктивного права і в ньому відсутнє право вимагати відповідної поведінки від інших осіб [5, с. 156]. Інтерес – це не внормовані правила поведінки; інтерес знаходиться за межами суб'єктивних прав та юридичних обов'язків. Водночас інтерес обумовлює виникнення, зміну та припинення суб'єктивних сімейних прав. Наприклад, особливістю батьківських прав є те, що вони не можуть здійснюватися всупереч інтересам дитини та встановлюються як в інтересах дітей, так і в інтересах батьків [18, с. 303].

Підсумовуючи констатуємо, що інтерес як правова категорія становить самостійний предмет дослідження. Відсутність нормативного визначення категорії «інтерес», кореляція публічних і приватних інтересів у сімейних відносинах, інтерпретування поняття «інтереси сім'ї», співвідношення інтересів сім'ї як соціальної групи та окремих її членів (подружжя, батьків, дітей), надмірна формалізація поняття найкращі інтереси дитини, зловживання інтересом у сімейному праві, дискреційні повноваження суду під час розгляду сімейних справ, що обумовлює врахування інтересів учасників сімейних правовідносин та інтересів держави і суспільства в кожному конкретному випадку, перспективи утворення та функціонування системи сімейних судів [19] – незначний перелік викликів, які сьогодні постали як перед законодавцем, так й перед вченими.

Посилання:

1. Інтерес. М. І. Надольний, І. В. Буров, Д. В. Александров, І. О. Мартинюк. Енциклопедія Сучасної України / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. URL: https://esu.com.ua/article-12403

2. Васильєва В. А. Цивільно-правове регулювання діяльності з надання посередницьких послуг: монографія. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2006. 346 с.

3. Гетманцев М. О. Категорія «інтерес» у цивільному процесуальному праві. Приватне право і підприємництво. 2016. Вип. 15. С. 38-42.

4. Решетник Є. Поняття суб'єктивного сімейного інтересу та загальні засади його судового захисту. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 4(98)/2013. С. 84-86.

5. Ходак С.М. Категорія інтересу в сімейному праві України. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук за спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Приватний вищий навчальний заклад Університет Короля Данила, Івано-Франківськ, 2020. 184 с.

6. Менджул М.В. Теоретичні проблеми дії принципів сімейного права. Дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук за спец. 12.00.03. ДВНЗ «Ужгородський національний університет» МОН України, Ужгород, 2020; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна МОН України, Харків, 2020. 544 с.

7. Салюк П.І. Захист сімейних прав та інтересів судом. Дис. на здобуття наук. ступеня доктора

філософії за спеціальністю 081 Право. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова Хмельницької обласної ради, Хмельницький, 2023. 238 с.

8. Рішення Конституційного Суду України від 01.12.2004 року щодо офіційного тлумачення поняття «охоронюваний законом інтерес». Урядовий кур'єр. 15.12.2004. № 239.

9. Постанова Верховного Суду від 19.05.2022 р. у справі №203/284/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/104392888

10.Постанова Верховного Суду від 08.11.2023 р. у справі №947/31704/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/114835014

11.Постанова Верховного Суду від 13.03.2024 р. у справі №713/2101/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/118003826

12.Постанова Верховного Суду від 03.05.2022 р. у справі №950/569/20-ц. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/104361621

13.Постанова Верховного Суду від 03.05.2022 р. у справі №944/4968/20. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/104361617

14.Сімейні спори заради відстрочки від мобілізації суперечать інтересам дитини. Дата публікації: 12.06.24. URL: https://unba.org.ua/news/9241-simejni-spori-zaradi-vidstrochki-vid-mobilizacii-superechat-interesam-ditini.html

15.Ходак С. Зловживання інтересом у сімейному праві. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. №13(25), 2022. С. 172-183.

16.Новосад В.Д. Поняття «інтерес» у цивільному законодавстві України. Академічні візії. Випуск 18. 2023. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/issue/view/14

17.Дякович М. Поняття інтересу в сім'ї та у сімейних відносинах: цивільно-правовий аспект. Право і громадянське суспільство. №1. 2014. С.78-87.

18.Труба В.І. Поняття та загальна класифікація сімейних правовідносин. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.03. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова МОН України, Одеса, 2020; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна МОН України, Харків, 2021. 470 с.

19.Проєкт Плану відновлення України: Матеріали робочої групи «Захист прав дітей та повернення дітей, які тимчасово переміщені за кордон». Липень 2022 р.: Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Урядовий портал. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/protection-of-childrens-rights-and-return-of-children-temporarily-displaced-abroad.pdf.

Статтю було подано	25.06.2024	The article was submitted
Статтю було прийнято	05.07.2024	The article was accepted